

№ 22-10

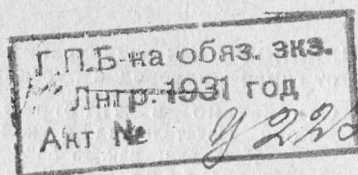
23

КОМИ-3

3-1695

С. Л. ФИЛИПОВ

К Ы З І В І З Н Ы
КАРТУПЕЛЬ СИМОНЬ

донныс 3 ур.

КОМИ НЫГА ЛЕЖАНИН
СЫКТЫВКАР—1931

С. Я. ФИЛИППОВ — Как предохранить картофель
от гнили — перевод с русского.

Отпечатано в типографии
Коми Издательства в кол.
4500 экз. зак. № 5437
Облит № 48
1931 год.

Кызі візны картопель сіёмомы.

Жул тōлыс помын, а мукōд дыржіс воҗжык, картопель корјас вылын кутас мытчысны рудов чутјас.

Воҗжыксō рудов чутјасыс мытчысōны лїст до-рас, но бōрас зев ödjō быдмōны да паскалōны став лїст пастаыс.

Уліс поводѣјас дыржі сіјō рудов чутјас вылас, а унҗыкысō лїст гугас, мытчысōны жежыд (пыҗ-код) чутјас (налет). Сешōм вісōмыс шусō васōд сісōн (мокрая гниль). Васōд сіс вісōмыс медса-нын јона паскалō васōд уліс, зера гожōмын. Август тōлыс пуксігōн поҗō адҗыны быдса картопель мујас кадсыс воҗжык сōдōдōм корјасōн, код вōсна картопель колō быдмытōг, мыјкō мынтаыс. Сісмō муас бōсттōҗыс, а унҗыкыс вісмō тōвнас, гуас кујлігōн. Кос гожōмын васōд сіс вісōмыс дугдывлō, а мукōддыржіс оз і мытчыслы.

Кушōм ногōн-нō вісōмыс вескалō картопелас да вісмōдō сіјō? Öтїкō, сіјō жежыд чутыс, кодї мытчысō уліс поводѣја дыржі, мыскавсō корјассыс зерōн да öтїлаын ваыскōд пырō муас, кōні-і вісмōдō картопельсō. Секї картопель вылас мытчысōны рудов, лїчыкысōма, наҗōнїкōн быдмыс чутјас. Недыр мыст став картопелыс сісмас да пондас сы дїныс кывны чōскыд-тōм дук. Унҗыкысō картопель вісмō керїгōн, кодыр кокавсō öтїлаын корјасыскōд.

Секі картупельс вімылө вісыс кор дінас да корсыс-і вужө вісөмыс. Таыс-отар бур картупельс вермө вісмыны мукөд вісан картупелјасө інмөд-чылөмыс. Унаыс лолывлө сізі, мыј чукөрө течан картупелтө да вежон-мөд-којмөд мысті ставыс сісмөма, кіз-өрмөма да зев чөскыдтөм дука лоөма, кытыс сөкыд овлө сіннад торјөдны өтка картупелјассө.

Таыс-отар вісөм паскалөмлы отсалөны нөшта мусін да удобрөннөјас. Лыаа да кос мујас вылын картупел віслывлө омөљжыка, сөд муа, сојөд да трундаа мујас дорыс. Картупел мујастө-кө кујөдөн выисөдан да нөшта улөн-кө, секі вісөмыс өдзө. Тајө во вылө сөкыд віставны, кутас-ө паскавны васөд, сіс (мокрая гниль) вісөмыс амі оз. Ставыс тајө лоө бөрја гожөм жыкса поводфа серті. Јуљ төлыс помсаң-кө поводфа лоас улыс, сек, ферт, позө відчысны паскалөмсө тајө вісөмыслыс.

Быд колхозлы, вијім-кө өтувја картупел візанін (хранилище), а сіз-жө і өтка олыс крестанінлы колө төдны мыј көсјан-кө бостны тулысын гусыд міча да бур картупел—кыз кужан колө төждысны да кутны сылыс қонвіқалунсө.

Кыз-нө коло віңны картупелсө? Медса-нын јона, картупел сісмө толын гуын кујлігөн, кужтөма картупел візанінсө вөчөмла. Медым сөщөм торјасыс ез лоны, өнісан-жө колө кутчысны лөсөдны картупел візанінјассө. Сы-могыс колө:

1. Рөгыджык, нөшта-на гожөмнас, весавны картупел візанінсө, важ, коланвоса колөм картупелсө, бура чышкыны жоқсө, чышкыны сөтөјассө і пөтөлөксө да бөрас бура төлөдны да костыны.

2. Картупелсө гуө сујтөз сөтөјассө, пөтөлөксө да став пуаінјассө мавтны колө ізвестка јөлөн. Ізвесткаа јөвсө вөчөны сізі: бөстөны выљ сөтөм ізвест

да гудралоны ваын, мефым артмис сук сдівка-код-
іъвескаа ва сесса бонјыс вѳчѳм мавтчанѳн мавтны
стенсѳ, пѳтѳлѳксѳ картупелъ вѳчанінсыс. Мавтѳм бѳ-
рас картупелъ вѳчанінсѳ колѳ костыны тѳлѳдѳмѳн. Сы-
бѳрын вѳліс позѳ кістны картупелсѳ.

3. Ѳтувја картупелъ вѳчанінјас, колан во-кѳ сені
вѳісны картупел, колѳ шынѳдны (окурить) сераѳн.
Секі вѳчѳны сізі: картупелъ вѳчанінсыс клеітѳны став
розјассѳ да шщелјассѳ гумагаѳн, течѳны жојас кѳрт-
лістјас, сы вылѳ кістѳны кыза-кодъ лыа да лыа вы-
лас пуктѳны тырныч сера-тырѳн, сесса ѳзтѳны. Герасѳ
колѳ бостны 200 кымын грамм кѳкјамыс кубіческѳј
метр вылѳ. Гера ѳзјѳм бѳрын пырыс-пыр колѳ кар-
тупелъ вѳчанінсыс петны, топыда пѳдлавны ѳзѳссѳда
клеітны шщелјассѳ гумагаѳн.

Лун-мѳд бѳрын востыны ѳзѳссѳ да тѳлѳдны кар-
тупелъ вѳчанінсѳ. Гера руыс начкалѳ став петассѳ
васѳд-сіс вѳсѳмыслыс, кодјас вермісны колтчыны пуа-
інјасас, картупелъ вѳчанінас. Шынѳдны позѳ секі, ко-
дыр картупелъ вѳчаніныс абу олан керкаыскѳд понса.

Тазі картупелъ вѳчанінсѳ лѳсѳдѳм бѳрын, нѳшта-на
колѳ тѳдны і картупелъ бостігас ташѳмторјас:

1. Корјыс-кѳ вѳсмѳма васѳд сіс-ѳн (мокрой
гнилью), колѳ корсѳ ыцкыны вежаѳнѳн вѳзжык кар-
тупелъ босттѳзыс, нуны мувывсыс бѳкѳ і буржык лѳѳ
сотан-кѳ.

2. Картупелъ колѳ бостны кос, шондіа лунѳ. Ке-
рѳм (бостѳм) картупелсѳ, картупелъ вѳчанінас кісттѳз
бура колѳ бѳрјыны став вѳсыс, ранітѳма картупел-
сѳ, а картупелъ, коді вѳлі лѳсѳдѳма вѳчанінас кістны,
бура колѳ костыны ывла-вылын.

3. Колөмторјассө (вісыс корјассө, сіс карту-
пельсө) некущөм ногөн оз поґ колны му-вылө, а
колө ставсө өтілаө чукөртны да бырөдны.

Таыс-өтар, медем ескө ез пыр вісөмыс карту-
пель віғанінас да медем ез паскав вісөмыс төвса ві-
ңігас, колө төдны со кушөмторјас:

1. Оз поґ ідравны вісыс, раңітчөма, чөлөсалөма
(вундалөма) картупельсө өтілаө бур да зоньвіа [кар-
тупельјаскөд.

2. Картупельсө віғанінас колө кістны слөјөн, ме-
дем слөјыс ез вөв кызжык $\frac{3}{4}$ —1 метрсаыс да секи-
жө бур ескө вөлі кіскавны картупельсө кос пөји-
мөн.

3. Картупель віғаніныс медем вөлі кос, колө ві-
ңөдлывлыны, медем ез вескавны лым да ва.

4. Картупель віғанінас температураыс воздукуыс-
лөн мед ез вөв өтіыс ічөтжык і ез вөв ыжыңжык
кујім градус шоныдыс.

5. Колө, медем ескө картупель віғанінас карту-
пель верміс тырмымөна төлавны, код вөсна нарөснө
вөчөны выґажнөј трубајас (выґажные трубы).

6. Картупель бөрјігас сісмыны завоґітөм карту-
пельсө і сісмөм картупельсө колө реґыджык шыб-
лавны.

7. Төвнас колө кымыныскө бөрјыны картупельсө
і шыблавны став сісмыны завоґітыс картупельсө.

Соблудајтны-кө кутан правілөјассө, код іңдалө-
ма тані, поґө бура віңны урожајсө картупельлыс.

ИЗДАТЕЛЬСТВО

Инв. № 4918.

1854

18228

Коми-З

3-1695